

Postavljeni mi Hrvati na pragu iztoka, najskrajnji zastupnici zapadne naobraženosti na jugu austro-ugarske monarkije, visoko čemo držati na postaji, koju ste nam naznačili, luč narodnje prosvjete.

Kolajna, koju Vam poslasmo, budi Vam zalog našeg obećanja, vez našega bratimstva, znak naše harnosti.“

(Konec prihodnjič.)

Politične stvari.

Dualizem o 9. letu svojega obstanka.

Kar je Beust osnoval dualizem, vzdignile so se v Avstriji vsakovrstne nezgode in naredile iz nje, ki je bila do onihmal še mirna, bojišče za enostransko parlamentarno strahovanje narodov. Prišedši iz daljne tujine, s Saksonskega, kjer mu po vojski leta 1866 ni bilo več obstanka, je dovršil Beust, poprijemši se umotvora Deakovega, osnovo dualizma, po katerem so se Magjari popeli čez noč na teme države.

Deveto leto teče zdaj, kar gospoduje dualizem, a vsak razumen človek pripoznava, da le še životari, da nima moči vtrditi se, a tudi nasprotniki njegovi je nimajo toliko, da bi ga spodrinili. Pri osnovi njegovi imel je Beust namen, s parlamentarnimi fikcijami zadušiti glas večine slovanske v Avstriji. Nekaj časa se je vrtel ta stroj na videz še precej dobro in spravljal je na dan nekatere vspehe, kateri so imeli očarati one, ki ne poznajo starodavnih razmer v državi Avstrijski — to je, pragmatično sankcijo — in moči posamesnih življenj v njej. Al to očaranje ni dolgo trajalo. Slovane navdaja zavest, da dualizem je poguben Habsburški monarhiji, tem močnejše, čem bolj so bili dosihmal le gledalci tega, kar sta Nemec in Magjar — edna dualistična gospoda — v Avstriji počela.

Dualizem utegne še nekoliko časa preživeti, al stvarniki njegovi že sami vidijo, da njegova sistema Avstriji ni porok bodočnosti; oni vidijo, da Slovani so jedro države, najmočnejši element njeni, in da se upirali bodo nepravilni in pogubni centralizaciji po nemško-magjarskih vzorih takraj in unkraj Litave.

V kaki stiski je dandanes država, kateri sta na krmilo postavljena Nemec in Magjar! Kamorkoli se gane, povsod se zadene ob zapreke, nikjer ne more naprej. Vsled tega zgublja vse moralne simpatije, kar se kaže najbolj na vzhodu. Čeravno so jej dežele, ki so se vzdignile za naravno svobodo človeštva, prav pred očmi in dogodbe ondi zadevajo najbolj njo, je vendar politika njena taka, da, če ne vkrene na drugo pot, bode vzhodno vprašanje se najbrže rešilo brez nje. Dokler bosta Nemec in Magjar imela gospodstvo nad drugimi narodi, bosta Avstrijo zadrževala pri vsaki odločni delavnosti na vzunaj, ker vedno le mislita na to, da ne bi postal Slovan tretji merodajni faktor o politiki Avstrijski.

Te in enake misli potrjujejo najnovejše dogodbe v državnem zboru. Vse je razkiano, ustavoverske stranke gredo svojo pot, ter puščajo celó ministre, ki so duh od njih dubá, mesó od njih mesá, na cedilu, da človek ne vé, kdo prav za prav stoji za ministri. To se je pokazalo pri glasovanju o glasoviti Wildauerjevi postavi o državnem šolskem nadzorstvu. Opozicija se je odtegnila debati, ministri so tedaj sami glasovali zoper lastno meso — nemške ustavoverce. Kaj tacega ni še bilo v parlamentarnem življenju, in ta nenaravnost je končno edino le sad nesrečnega dualizma. Povsod dru-

god bi v tem primerljivi bilo mogoče le dvojno: ali da se razpusti parlament, ali pa gre ministerstvo; pri nas se ni zgodilo ne to ne uno.

Kakor pa se iz poškodovane, luknjaste ladije, da se reši, vse zmeče, tako tudi ustavoverna stranka stori vse, da bi se ohranila. „Centralizacija“ — to je, vsa oblast na enem kupu — to jej je načelo in to načelo jo tira dalje do brezna. Kdor je zadolžen čez glavo, dela dolgove naprej in naprej, le da bi potolažil tiste upnike, ki kričé po bobnu, in še nekaj dni pridržal si premoženje, ki ni več njegovo. Kdor je padel v vodo, plava, dokler more, če tudi naravnost proti mlinskemu kolesu, ki ga mora razdrobiti brž, ko ga doseže.

Tako zmedeno je tedaj v Avstriji dandanes vse vsled dualizma, vsled katerega v njej le nemška stranka gospoduje; a na Ogerskem je — če mogoče — še večja zmešnjava. Razvidno je to iz govora poslanca Kallaya v Ogerskem zboru o obravnavi proračuna. Ta poslanec je naravnost rekel, da trditev denarnega ministra, češ, da je proračun sestavljen na dejanski podlagi, je le zmota. Skušnje so kazale, da nobena reč ni toliko nesla, za kolikor jo je minister stavil v proračun. Minister se nadja dobre letine in upa od nje pomoči o državnih nadlogah. Al tudi to je le puhlo upanje, vsaj skušnje učé, da tudi tam nastaja revščina čedalje silnejša, kjer je bila dobra letina. Da se pokrije primanjkljaj, hoče minister povikšati davke. K temu bi se nič ne reklo, ko bi se na hip opomoglo državnim financam. Al tega ne bo, — davki bodo ostali povikšani, državna blagajnica pa vedno prazna, ker se nič ne stori za povzdigo poljedelstva in obrtnijstva in ker tudi trgovstvo ne more na trdne noge vsled dose-danje nesrečne trgovinske in železniške politike. Zato bi bilo povikšanje davkov le čin obupnosti, od katerega vlada sama ne pričakuje nobene pomoči, ki pa mora spraviti deželo na kant.“ — Tako tedaj takraj in unkraj Litave rastejo na prej krepkem drevesu vso rast zatirajoče gobe. In kdo je tega kriv? Edino le, da ni sledú ne tiru skupnega patriotskega delovanja, ampak da le kraljuje oni „sic jubeo“ nemške stranke na eni, magjarske na drugi strani, katerima je Beust-Deakov dualizem široka vrata odprl za gospodstvo, ki se more že terorizem imenovati.

Mnogovrstne novice.

* O strašni nesreči se še zmirom veliko po časnikih govori in piše, ki se je nedavno zgodila na Franc-Jozefovi železnici poleg Schwarzenau-a na Českem, ko je več vozov, v katerih je bilo nad 130 ljudi, s kolovoza se prekucnilo v globočino kakih 13 sežnjev, 8 ljudi je mahoma mrtvih in silno razmesarjenih obležalo, mnogo družih pa hudo ranjenih bilo. Vodstvo železnice trdi, da je morala kaka hudobna roka na onem mestu izmakniti nekoliko šin in da je bil to vzrok nesreče, od drugih strani pa se pripoveduje, da to ni res in da so le delavci, ki so popravljali železnico, nemarno opravili delo; tudi se zagotavlja, da je veliko več kakor le 8 ljudi smrt storilo. Stvar se preiskuje; ali pa se bode resnica zvedela ali ne, to je vprašanje. Žalostno je pri nas v Avstriji le to, da memo tega, ko imajo, kakor na priliko na Angleškem, jako ostre postave, po katerih morajo železnična vodstva po nesrečah na železnicah prizadetim ali njihovim zapuščenim velike odškodnine plačati, pri nas ni takih postav. Se ve, da ustavoverci z ustavoverskim ministerstvom na Dunaji še niso časa imeli na take postave misliti, ker katoliško cerkev in pa Slovane na steno pritiskati je poglavitna njihova poteza! Vožnja po železnicah je v Avstriji silno draga, država jim zagotavlja dobre obresti in jim